

Františkovo slovo

č.114

Radost lásky a zděšení teologů

Papež: Náš život není videohra či telenovela

Informace a dezinformace o Sýrii

Petrův nástupce: Nechme se s Ježíšem dojmout

Papež František: Církev dnes potřebuje růst ve schopnosti duchovního rozlišování

Obdaroval mne otcovsko-bratrským vztahem

výtah hlavních myšlenek z promluv papeže Františka a zpráv z Vatikánu. Plné znění naleznete na stránkách Radio Vaticana.

Rocco Buttiglione

Před mnoha lety jsem v jedněch francouzských novinách – myslím, že to byl „L’Aube“ – uviděl jistou karikaturu. Znázorňovala množství teologů, z nichž každý stál na svém vlastním pahorku a na obzoru vyhlížel Krista. Ježíše však našly děti v údolí. On je vzal za ruku a společně se procházeli mezi teology, kteří Jej nepoznali. Hleděli do dále, zatímco On byl mezi nimi.

Vzpomněl jsem na tuto starou karikaturu při čtení některých komentářů k exhortaci *Amoris laetitia* a obecně k pontifikátu papeže Františka. Křesťanský lid svým *sensus fidei* ihned došel poznání a nechává se vést. Někteří moudří jej chápou ztěžka, kritizují jej a stavějí do protikladu k tradici církve a zejména k jeho předchůdci Janu Pavlu II. Zdá se, že jsou zděšení, protože nechtou v jeho textu potvrzení svých teorií, a nechce se jim vystoupit z jejich myšlenkových schémat a naslouchat překvapující novosti jeho poselství. Evangelium je vždycky nové a vždycky starobylé. Právě proto nikdy není zastaralé.

Pokusme se přečíst tu nejkontroverznější část *Amoris laetitia* očima dítěte. Je to ta, kde papež říká, že za jistých podmínek a okolností mohou někteří rozvedení a znovusezdaní přistupovat k přijímání.

Když jsem byl dítětem, učil jsem se před prvním svatým přijímáním katechismus. Byl to katechismus svatého Pia X., tedy papeže, který byl zcela určitě antimodernistou. Pamatuji si, jak vysvětloval, že k přijímání eucharistie je nezbytné, aby duše byla svobodná od smrtelného hříchu. A vysvětloval také, v čem spočívá smrtelný hřích. Hřích se stává smrtelným, když v něm spolupůsobí tři podmínky. Musí jít o špatný skutek vážně odporující morálnímu zákonu, tedy o *závažnou věc*. Pohlavní styk mimo manželství bezpochyby vážně odporuje morálnímu zákonu. Bylo tomu tak před *Amoris laetitia*, je tomu tak v *Amoris laetitia* a přirozeně i po *Amoris laetitia*. Papež nauku církve nezměnil.

Svatý Pius X. nám říká ještě něco. Kromě závažné věci musí při smrtelném hříchu spolupůsobit další dvě podmínky. Je zapotřebí *plného vědomí* špatnosti páchaného skutku. Plné vědomí znamená, že člověk je ve svědomí přesvědčen o špatnosti příslušného skutku. Pokud je ve svědomí přesvědčen, že skutek není (závažně) špatný, zůstane tento skutek materiálně špatný, ale nelze jej dotyčnému člověku přičítat jako smrtelný hřích. Kromě toho musí člověk s tímto skutkem *dobrovolně souhlasit*. To znamená, že hříšník má svobodu jednat nebo nejednat: je svobodný jednat tak či onak a nedělat z donucení či ze strachu něco, co by jinak nedělal.

Můžeme si představit okolnosti, za jakých nějaká rozvedená a znovusezdaná osoba žije v situaci těžké viny bez plného vědomí a bez dobrovolného souhlasu: Byla pokřtěna, ale nikdy nebyla doopravdy evangelizována, povrchně uzavřela manželství a potom byla opuštěna. Spojila se s druhou osobou, která jí poskytla pomoc v těžkých chvílích a s níž jí pojí upřímná láska. Tato osoba se stala dobrou matkou či otcem pro děti z prvního manželství.

Bylo by možné jim navrhnout, aby spolu žili jako bratr a sestra, ale co dělat, když to druhý nepřijme? V určitém bodě svého strastiplného života tato osoba zakusí podmanivost víry a dostane se jí opravdové evangelizace. Možná, že první manželství opravdu není platné, ale církevní soud není v dosahu anebo nejsou k dispozici důkazy neplatnosti. V příkladech však dále nepokračujeme, abychom neuvízli v nekonečné kazuistice.

Co nám v těchto případech říká *Amoris laetitia*? Možná bude dobré začít tím, co apoštolská exhortace neříká. Neříká, že rozvedení znovusezdaní mohou klidně přistupovat k přijímání. Papež vybízí rozvedené znovusezdané, aby se vydali (nebo se nadále ubírali) cestou obrácení. Vybízí je, aby se ptali svého svědomí a přijali pomoc duchovního vůdce. Vybízí je, aby šli do

zповědnice, kde předloží svoji situaci. Vybízí penitenty a zповědníky k zahájení duchovního rozlišování. Apoštolská exhortace neříká, ve kterém bodě této cesty mohou dostat rozhřešení a přistoupit k přijímání. Neříká to, poněvadž rozmanitost situací a lidských okolností je příliš obrovská.

Cesta, kterou papež nabízí rozvedeným znovusezdaným, je přesně tím, co církev nabízí všem hříšníkům: jdi se vyzpovídat a tvůj zповědník posoudí všechny okolnosti a rozhodne, zda ti dá rozhřešení a dovolí, abys přistupoval k přijímání nebo ne.

Je jisté, že penitent, pokud manželství nebylo neplatné, žije v objektivní situaci hříchu. Je však třeba zjistit, zda nese plnou subjektivní odpovědnost za vinu. Proto jde ke zповědi.

Někteří tvrdí, že papež těmito výroky odporuje velkému tažení Jana Pavla II. proti subjektivismu v etice. Tomuto úsilí je věnována encyklika *Veritatis splendor*. Etický subjektivismus říká, že dobro či zlo lidského skutku závisí na úmyslu toho, kdo jej vykonal. Jediné, co je podle etického subjektivismu samo o sobě na světě dobré, je tedy dobrá vůle. Proto se prý při posuzování skutku mají brát v úvahu důsledky chtěné tím, kdo jej vykonal. Každý skutek může být z hlediska této etiky dobrý nebo špatný podle okolností, které jej doprovázejí. Papež František nám však v dokonalém souladu se svým předchůdcem říká, že některé skutky jsou samy o sobě zlé (například cizoložství) nezávisle na okolnostech, které je provázejí, a rovněž na úmyslech toho, kdo je koná. Svatý Jan Pavel II. však také nikdy nepochyboval o tom, že okolnosti ovlivňují mravní hodnotu skutku toho, kdo jej vykonal, a podmiňují větší či menší odpovědnost za objektivně špatný skutek, kterého se dopustil. Žádná okolnost nemůže učinit dobrým skutek, který je vnitřně špatný, avšak okolnosti mohou zvětšit nebo zmenšit morální odpovědnost toho, kdo se jej dopustil. Právě o tom mluví papež František v *Amoris laetitia*. V tomto dokumentu se nevyskytuje žádná situační etika, nýbrž klasická tomistická rovnováha, která rozlišuje mezi úsudkem o skutku a úsudkem o tom, kdo jej vykonal, přičemž se hodnotí polehčující či přitěžující okolnosti.

Jiní kritici kladou do přímého protikladu *Familiaris consortio* (č.84) a *Amoris laetitia* (č. 305 a vyhlášenou poznámku č.351). Svatý Jan Pavel II. říká, že rozvedení znovusezdaní nemohou přijímat eucharistii, zatímco papež František říká, že v některých případech mohou. Copak to není protiřečení?!

Zkusme si zmíněný text přečíst pozorně. Kdysi byli rozvedení znovusezdaní exkomunikováni a vyloučeni z života církve. Novým *Kodexem kanonického práva* a exhortací *Familiaris consortio* byla tato exkomunikace odstraněna a dotyční jsou povzbuzováni k účasti na životě církve a ke křesťanské výchově svých dětí. To bylo mimořádně odvážné rozhodnutí, které představuje zlom ve staleté tradici. *Familiaris consortio* nám však říká, že rozvedení znovusezdaní nemohou přistupovat ke svátostem. Důvodem je fakt, že veřejně žijí ve stavu hříchu a proto je nutné nepůsobit pohoršení. Tyto důvody jsou tak silné, že se zdá zbytečné prověřovat eventuální polehčující okolnosti.

Papež František nám nyní říká, že tuto prověrku je třeba podstoupit. Právě v tom spočívá rozdíl mezi *Familiaris consortio* a *Amoris laetitia*. Je nepochybné, že rozvedená znovusezdaná osoba se nachází objektivně ve stavu těžkého hříchu; papež František ji nepřipouští k přijímání, nýbrž ke zповědi, jako všechny hříšníky. Tam předloží eventuální polehčující okolnosti a uslyší, zda a za jakých okolností může přijmout rozhřešení.

Svatý Jan Pavel II. a papež František zajisté neříkají totéž, ale neprotiřečí si, pokud jde o teologii manželství. Používají však odlišným způsobem a v odlišných situacích moc rozvazovat a svazovat, kterou Bůh svěřil Petrovu nástupci. K lepšímu porozumění tomuto bodu si odpovíme na tuto otázku: existuje rozdíl mezi papeži, kteří exkomunikovali rozvedené a znovusezdané, a svatým Janem Pavlem II., který tuto exkomunikaci sňal?

Předchozí papežové si byli vždycky vědomi toho, že někteří rozvedení znovusezdaní mohli být v milosti Boží v důsledku různých polehčujících okolností. Dobře věděli, že posledním soudcem je pouze Bůh. Kladli však důraz na exkomunikaci, aby v povědomí lidu posílili pravdu o nerozlučnosti manželství. Byla to legitimní pastorační strategie ve společnosti minulých století. Rozvod byl výjimkou, rozvedených znovusezdaných bylo málo a bolestným odloučením od eucharistie i těch, kteří by ji ve skutečnosti mohli přijmout, byla hájena víra lidu.

Nyní je rozvod masovým zjevem, který hrozí masovým odpadem od víry, pokud rozvedení znovusezdaní opustí církve a nebudou svoje děti křesťansky vychovávat. Společnost už není homogenní, nýbrž tekutá. Počet rozvedených je velmi vysoký a samozřejmě se velmi zvýšil počet těch, kteří se nacházejí v „neregulární“ situaci, ale subjektivně mohou být v milosti Boží. Je nezbytné vyvinout novou pastorační strategii. Proto papežové změnili nikoli Boží zákon, nýbrž lidské zákony, které jej nutně doprovázejí, protože církve je lidské a viditelné společenství.

Přináší toto nové pravidlo nějaká rizika? Zajisté. Existuje riziko, že někteří budou přistupovat svatokrádežně k přijímání, aniž by byli ve stavu milosti? Pokud tak činí, jedí a pijí si odsouzení.

Nepřinášelo však staré pravidlo také určitá rizika? Neexistovalo nebezpečí, že některým (či mnohým) hrozila záhuba, protože byli ponecháni bez svátostné opory, na kterou měli právo? Je úkolem biskupských konferencí jednotlivých zemí, každého biskupa a v posledku každého jednotlivého věřícího přijmout vhodná opatření, aby byl maximalizován přínos tohoto pastoračního kursu, a minimalizováno riziko, které obnáší. Podobenství o skrytých hřivnách nás učí přijímat toto riziko s důvěrou v milosrdenství.

21.8.2016

Papež: Náš život není videohra či telenovela

Vatikán. Na Svatopetrském náměstí se v neděli před polednem sešlo asi 20 tisíc lidí. Přivedla je sem možnost vyslechnout si naživo promluvu papeže, který pravidelně před mariánskou modlitbou Anděl Páně oslovuje v tuto dobu z posledního patra apoštolského paláce všechny zde přítomné. Petrův nástupce komentoval dnešní evangelium (Lk 13,22-30), ve kterém kdosi klade Ježíšovi otázku, zda je málo těch, kdo budou spaseni. Pán namísto odpovědi vyslovuje pobídku: »Usilujte o to, abyste vešli těsnými dveřmi!« a papež František mluvil o „těsných“ dveřích, které „jsou vždycky dokořán otevřené“:

„Dnes se k nám Ježíš znovu obrací s naléhavou výzvou, abychom šli za Ním, překročili práh plného, usmířeného a šťastného života. Očekává každého z nás, ať už se kdokoli dopustil čehokoliv, aby nás objal a nabídnul nám svoje odpuštění. Jedině On může proměnit naše srdce, jedině On může dát plný smysl našemu životu a darovat nám pravou radost. Jestliže vejdem Ježíšovými dveřmi, tedy dveřmi víry a evangelia, budeme moci vyjít z mondénních postojů, ze špatných návyků, ze sobectví a uzavřenosti. Je-li kontakt s Boží láskou a milosrdenstvím, dochází k autentické změně. A náš život je osvícen světlem Ducha svatého: neuhasitelným světlem!

Chtěl bych vám něco navrhnout. Přemýšlejme nyní na okamžik mlčky o věcech, které v sobě nosíme a které nám brání projít oněmi dveřmi: o své pýše, svojí nadutosti, svých hříších. A potom přemýšlejme o těch dokořán otevřených dveřích milosrdenství Boha, který nás očekává na druhé straně, aby nám odpustil. (...chvíle ticha...) Pán nám nabízí tolik příležitostí, abychom byli spaseni a vešli dveřmi spásy. Tyto dveře jsou příležitostí, kterou se neplýtvá: nemáme vést akademické diskuse o spáse, jako ten, kdo se obrátil na Ježíše, ale máme se chopit příležitostí spásy. V určité chvíli se totiž „pán domu zvedne a zavře dveře“ (v.25), jak nám připomnělo evangelium. Je-li však Bůh dobrý a má nás rád, proč tedy jednou

zavře dveře? Protože náš život není videohra či telenovela; náš život je opravdový a cílem, kterého je třeba dosáhnout, je věčný život.“

Papež František potom obrátil pozornost k atentátu v tureckém městě Gaziantep nedaleko hranice se Sýrií, při kterém bylo zavražděno 50 lidí a 94 jich bylo zraněno:

„Dostal jsem smutnou zprávu o krvavém atentátu, který včera zasáhl drahé Turecko. Modleme se za oběti, za mrtvé a raněné a vyprošujme dar pokoje pro všechny.“

23.8.2016

Informace a dezinformace o Sýrii

Aleppo. Před pěti dny obletěla západní média fotografie zakrváceného pětiletého Omrana Daqneeshe, sedícího na židli pomerančové barvy v nemocniční ambulanci ve východním Aleppu. **Fotografii** doprovázelo v různých médiích také video. Moderátorku televize CNN dramatická scéna rozplakala. Ze záběrů je nicméně zřejmé, že dítě nepřináší ošetřovatelé, nýbrž příslušníci tzv. Bílých přílb, jak se přezdívá takzvaná Syrská civilní obrana (Syria Civil Defense), založená ve Velké Británii, a není neseno nejprve k nutnému ošetření, nýbrž k pózování před kamerou a fotografie. Zranění dítěte, jak dodávaly popisky zmíněné fotografie, mělo způsobit letecké bombardování (džihádisté letadla nemají). Kromě této manipulace vychází najevo ještě jeden detail. Podle agentury Associated Press byla jedna z fotografií dítěte pořízená jistým Mahmoudem Raslanem, který je vidět také na videu a jehož Facebooková stránka prozrazuje, že je členem teroristické skupiny Harakt Nour al-Din al-Zenki, jež má na svědomí četné krutosti a to také na dětech.

Vatikánský rozhlas se v jiné souvislosti spojil s knězem z aleppské farnosti sv. Františka, otcem **Firasem Luftim** (foto), který zítra vystoupí na italském kaotickém mítinku v Rimini a který komentuje poslední vývoj událostí ve zkušném syrském městě, zvláště pokud jde o příměří, které navrhuje OSN:

„Jakákoli možnost zklidnění v Aleppu je vítaná. Když však v minulosti došlo k příměří, došlo jen dozbrojení a namísto míru nastalo zhoršení situace. Zastavení palby je tedy nezbytné, ale ukazuje se, že je také příležitostí k novému vyzbrojení a naplánování dalších a ještě krutějších útoků, nikoli tedy k definitivnímu vyřešení syrského konfliktu.“

Jaká je podle vás ve městě situace?

„Každá strana přináší svůj výklad, který ani v dobrém, ani ve zlém, nevysvětlí všechno. Kdo žije, jako my tady, na území kontrolovaném syrskou armádou, vidí jakýkoli útok z druhé strany jako invazi. Pokud je informace podávána z druhé strany, mluví se o pokusu džihádistů o osvobození a dobytí města. Řekl bych tedy v tomto kontextu, že velmoci vedou špinavou válku kvůli špinavým ekonomickým, politickým a geopolitickým zájmům. Platí za to nevinní na jedné i druhé straně, zejména děti a ženy. Počet mrtvých v této válce dosahuje 280 tisíc a polovinu z nich tvoří děti a ženy. Autentická informace vychází z reality, z prožitku, z autentického a přímého kontaktu s těmi, kdo trpí. V Aleppu nyní zůstali opravdu pouze ti nejchudší. Ti nejbohatší opustili již v prvních měsících toto město a řekl bych, že i Sýrii. Odešli pryč. Kolem nás jsou pouze chudí a to ti nejchudší z chudých.“

Může podle vás dohoda mezi Ruskem, Iránem a Tureckem vyřešit situaci v Aleppu a v Sýrii?

„Podívejte se: desítky tisíc džihádistů přicházejí z celého světa a pocházejí z více než čtyřiceti národností. Jednotně přecházejí tureckou hranici a dostávají zbraně. V jednom německém časopise jsem četl, že džihádistů, kterých přišlo během posledních pěti let do Sýrie, je 380 tisíc, což je mnohem víc, než kolik má vojáků syrská armáda. Bylo by tedy žádoucí, aby

Turecko přijalo opatření proti těmto džihádistům a aby alespoň uzavřelo hranice a nenechalo je procházet všechny. Zpráva, kterou jsme slyšeli, že Rusko a Irán mohou přesvědčit Turecko, aby přijalo správná opatření, byla přijata kladně. Dost už bylo džihádistů, kteří přicházejí ozbrojeni, jsou placeni a válčí v Sýrii zcela určitě ne proto, aby přinášeli demokracii či svobodu svědomí.“

Kdo podle Vás užívá chemické zbraně?

„Z toho, co nám bylo řečeno a vyprávěno, byly tyto zbraně použity před několika roky. Problém spočívá v ověření, kdo je použil. Záležitost je velice delikátní. Vstupujeme totiž na pole dezinformací či účelového podávání informací. Někdo stojí za touto informací či dezinformací jednak proto, aby obvinil před celým světem syrskou vládu a její instituce, a jednak proto, aby vyvolal vojenskou intervenci pod vedením OSN, tedy naprostou destabilizaci a chaos. Zdá se však a jsem si tím dokonce jist, že díky papeži s vírou vykonaná modlitba celého katolického světa, pravoslavných i mnoha muslimů dobré vůle tehdy odvrátila vojenskou intervenci, která mohla být skutečně katastrofická a tragická.“

24.8.2016

Petrův nástupce: Nechme se s Ježíšem dojmout

Vatikán. Asi třicet tisíc poutníků přišlo dnes ráno na Svatopetrské náměstí, aby se účastnili pravidelné generální audie. Papež byl viditelně pohnutý zprávou o zemětřesení, o kterém byla většina přítomných již také informována. Jakmile vystoupil z vozu, z něhož před začátkem audie jako obvykle zdravil její účastníky, došel ke svému místu na nádvoří před bazilikou a namísto lektora, který na úvod čte vybraný úryvek Písma, sám oslovil přítomné:

„Měl jsem na dnešek připravenu katechezi jako na každou středu tohoto roku Milosrdenství, na téma Ježíšovy blízkosti. Avšak vzhledem ke zprávě o zemětřesení, které postihlo střední Itálii, zdevastovalo celé oblasti a způsobilo mrtvé a raněné, nemohu nevyjádřit svoji hlubokou bolest i blízkost všem lidem na místech zasažených otřesy, všem lidem, kteří přišli o své drahé a těm, kdo jsou dosud proniknuti strachem a děsem. Slyšet starostu obce Amatrice, jak říká, že „obec už neexistuje“, a vědět, že mezi mrtvými jsou také děti, mne opravdu silně dojíká. Proto chci všechny tyto lidi v Accumolo, Amatrice a okolí, v diecézi Rieti, Ascoli Piceno a dalších v celém kraji Lazio, v Umbrii a Marche ujistit modlitbou a říci jim, že mohou spoléhat na pohlázení a objetí celé církve, která je v této chvíli chce přimknout svojí mateřskou láskou a objetím nás, kteří jsme zde na náměstí.“

Děkuji všem dobrovolníkům a členům Civilní ochrany, kteří poskytují pomoc obyvatelstvu, a prosím vás, abyste se spojili se mnou v modlitbě za to, aby Pán, kterého lidská bolest vždycky dojíkala, potěšil zkroušená srdce a na přímluvu blahoslavené Panny Marie jim daroval pokoj. Nechme se dojmout s Ježíšem.

Ponechme tedy tuto dnešní katechezi na příští středu a místo toho vás vybízím, abyste se spolu se mnou za tyto naše bratry a sestry pomodlili část posvátného růžence: bolestná tajemství.“

Potom lektoři přečetli překlady této papežovy promluvy v sedmi jazycích a následovala společná recitace celého bolestného růžence.

Po přibližně půl hodinové modlitbě papež František pozdravil poutníky jednotlivých jazykových skupin a v závěru generální audie obrátil pozornost na Ukrajinu:

„Během posledních týdnů vyjádřili mezinárodní pozorovatelé znepokojení v souvislosti se zhoršením situace na východní Ukrajině. Dnes, kdy tento drahý národ slaví svůj státní svátek a letos zároveň 25. výročí svojí nezávislosti, chci jej ujistit svojí modlitbou za mír a znovu apelovat na všechny zúčastněné strany i mezinárodní instance, aby posílily iniciativu při řešení konfliktu, propustily rukojmí a odpověděly na humanitární nouzi.“

Generální audience se jako obvykle skončila společnou modlitbou Otče náš, po níž Petrův nástupce udělil apoštolské požehnání.

Papež František: Církev dnes potřebuje růst ve schopnosti duchovního rozlišování

Vatikán/Krakov. Časopis italských jezuitů *Civiltà Cattolica* vydal ve svém nejnovějším čísle přepis konverzace papeže Františka na setkání s polskými jezuitou, které se uskutečnilo během apoštolské cesty do Krakova 30. července t.r., tedy v předvečer liturgické památky zakladatele jezuitského řádu sv. Ignáce z Loyoly. V sídle představeného jedné ze dvou polských jezuitských provincií, na krakovském Malém rynku, kam papež přišel, bylo přítomno 28 jezuitů ze severní i jižní provincie Tovaryšstva Ježíšova. Konverzace trvala asi 40 minut a **papež František** odpověděl na čtyři otázky, které se týkaly mládeže, role jezuitských univerzit, toho, jak se on sám stal jezuitou a kněžství v Tovaryšstvu Ježíšově.

Promlouváte k srdci mladých lidí? Jak to dělat co nejúčinněji? Mohl byste nám říci, jak to děláte Vy?

„Když mluvím, musím se dívat lidem do očí. Nelze se dívat do očí všem, ale já se dívám do očí postupně do očí tomu a tomu... a všichni cítí, že se na ně dívám. Počínám si tak zcela spontánně. A tak dělám s mladými. Když však mluvíš s mladými lidmi, ptají se.. Dnes na obědě mi položili několik otázek... Ptali se mě dokonce, jak se zpovídám! Oni nemají ostych. Ptají se zpřímá. A mladému člověku je třeba vždycky odpovědět pravdivě. Dnes při obědě jsme v jedné chvíli začali mluvit o zpovědi. Jedna dívka se mne ptala: „Jak se zpovídáte?“. A začala mluvit o sobě. Řekla mi: „V mojí zemi došlo ke skandálům kněží a my nemáme odvahu zpovídat se knězi, který měl takové skandály. To nedokáží.“ Vidíte, říkají pravdu, někdy vyčítají... Mladí mluví bezprostředně. Chtějí pravdu nebo alespoň jasné slovo: „Nevím, jak ti odpovědět.“ V kontaktu s mladými nelze hledat výmluvy. Stejně s modlitbou. Ptali se mne: „Jak se modlíte?“ Pokud jim odpovíš nějakou teorií budou zklamáni. Mladí jsou velkodušní. Práce s nimi však vyžaduje také trpělivost, spoustu trpělivosti. Jeden mladík se mne dnes zeptal: „Co mám říci kamarádovi či kamarádce, kteří nevěří v Boha, aby se mohli stát věřícími?“ Ano, je vidět, že mladí někdy potřebují „recepty“. Pak je třeba, abychom byli připraveni opravit tento postoj hledající recepty a připravené odpovědi. Já jsem dotyčnému odpověděl: „Poslední věcí, kterou musíš, je něco říkat. Začni tím, že něco uděláš. Potom to bude on či ona, kdo tě požádá o vysvětlení toho, jak žiješ a proč.“ Ano, je třeba, abychom byli přímí, bezprostřední a pravdiví.“

Jaká je role jezuitských univerzit? - „Univerzita vedená jezuitou musí směřovat ke globální formaci a nikoli pouze intelektuální, k formaci celého člověka. Pokud se totiž univerzita stane pouhou akademií pojmů nebo „továrnou“ na profesionály nebo v její struktuře převáží podnikatelská mentalita, pak je opravdu na scestí. My máme Exercicie. A v tom spočívá výzva: vést univerzitu cestou Exercicií. To znamená dát v sázku pravdu a nikoli „uzavřenou pravdu“, o kterých nikdo nediskutuje. Pravda na setkání s lidmi je otevřená a vyžaduje, abychom se opravdu nechali oslovit realitou. A jezuitská univerzita musí být zapojena také do reálného života církve a národa, vždyť i to je realita. Zvláštní pozornost musí být věnována těm, co jsou na okraji, a obraně těch, kdo ochranu potřebují. A je jasné, že to neznamená být komunisty. Znamená to prostě účast na realitě. V tomto případě musí být zejména jezuitská univerzita zapojena plně do reality a vyjadřovat sociální smýšlení církve. Liberální myšlení, které odsunulo člověka ze středu a dalo tam peníze, není naše. Učení církve je jasné a je třeba vydat se tímto směrem.“

Jak jste se vlastně stal jezuitou? - „Když jsem šel do semináře už jsem měl povolání. Ale můj zpovědník byl tehdy anti-jezuita. Líbili se mi také dominikáni a jejich intelektuální život. Potom jsem onemocněl, musel jsem podstoupit operaci plic. Duchovně mi pak pomáhal jiný kněz. Vzpomínám si, že když jsem pak řekl tomu prvnímu knězi, že jsem vstoupil k jezuitům, nepřijal to vůbec dobře. Pán zde však projevil svou ironii. V té době se totiž přijímala menší svěcení. V prvním roce teologie se přijímala tonsura. Rektor naší jezuitské koleje mi řekl,

abych šel do Buenos Aires k pomocnému biskupovi mons. Oscar Villenovi, abych jej vyhledal a přijal od něho tonzuru. Šel jsem do Kněžského domova, ale řekli mi, že mons. Villena onemocněl. Místo něho tam byl jiný monsignore, kterým byl právě onen první kněz, který se pak stal biskupem! A právě on mi udělil tonzuru! A tak jsme se po mnoha letech usmířili. V každém případě však mohu říci, že moje rozhodnutí pro Tovaryšstvo uzrálo samo.“

Je zde několik novokněží. Máte pro ně nějakou radu do budoucnosti?

„Ty víš, že budoucnost je Bůh. My můžeme nanejvýš dělat futurologii. A každá futurologie je ze špatného ducha. Jedna rada: kněžství je opravdu obrovská milost. Ať je tvoje kněžství jakožto jezuity prodchnuto spiritualitou, kterou jsi doposud žil, tedy spiritualitou modlitby sv. Ignáce z Loyoly z Duchovních cvičení *Vezmi si, Pane, a přijmi.*“

Řekl papež František v odpovědi na poslední otázku, kterou mu položili polští jezuité. Úplně závěr, aniž by byl tázán, připojil však **papež František** ještě jedno téma, které se týkalo formace kněží všeobecně:

„Chtěl bych dodat jednu věc. Žádám vás, abyste pracovali se seminaristy. Dávejte jim především to, čeho se dostalo nám z Duchovních cvičení: moudrost rozlišování. Církev dnes potřebuje růst ve schopnosti duchovního rozeznávání. Určitým plánům kněžské formace hrozí, že budou vychovávat ve světle příliš jasných a zřetelných (*clara et distincte*) idejí, a tudíž k jednání v rámci přísně apriorních mezí a kritérií, která odhlízejí od konkrétních situací: „toto se má dělat“ a „tamto se nemá dělat“. Seminaristé a kněží se potom ocitají v těžkostech, když mají doprovázet mladé i dospělé lidi v jejich životě. Mnozí se totiž ptají: „může se to anebo nemůže?“ A to je vše. Mnoho lidí tak vychází ze zpovědnice zklamáno. Ne proto, že by kněz byl špatný, ale protože není schopen rozlišovat situace a doprovázet při autentickém rozlišování. Nedostalo se mu potřebné formace. Církev dnes potřebuje růst v rozlišování, ve schopnosti rozlišovat. A zejména kněží to pro svoji službu velice potřebují. Toto je tedy třeba učit seminaristy a kněze, kterým věřící zpravidla svěřují svoje svědomí. Duchovní vedení sice není charisma výhradně kněžské, je i laické, to je pravda. Avšak opakují: je zapotřebí učit kněze a pomáhat jim ve světle Exercií osvojit si dynamiku pastoračního rozlišování, které ctí právo, ale dovede jít i dál. Toto je důležitý úkol Tovaryšstva. Mne velice oslovilo myšlení otce Huga Rahnera. Ten přemýšlel jasně a psal jasně! Hugo říkal, že jezuita by měl být mužem nadpřirozeného čichu, to znamená, že by měl být obdařen vnímavostí k tomu, co je božské, a co je ďábelské, pokud jde o události lidského života i dějin. Jezuita musí být schopen rozlišovat jak na Božím poli, tak na tom ďábelském. Proto v Duchovních cvičeních svatý Ignác prosí o poznání úmyslů jak Pána života, tak i úmyslů nepřítelů lidské přirozenosti a jeho šaleb. To je smělé, opravdu smělé, co napsal, ale právě toto je rozlišování! Je zapotřebí formovat budoucí kněze nikoli ke všeobecným a abstraktním idejím, které jsou jasné a zřetelné, nýbrž k tomuto cíli, aby rozlišovali duchy a mohli lidem v jejich konkrétním životě opravdu pomáhat. Toto je třeba doopravdy chápat: v životě není všechno černé na bílém nebo bílé na černém. Ne. V životě převažují šedé odstíny. Je tedy třeba učit rozlišovat v této šedi.“

Obdaroval mne otcovsko-bratrským vztahem říká Benedikt XVI. o papeži Františkovi

V Římě bylo nebe plné hrozivých mračen, ale když jsem došel k *Mater Ecclesiae*, rezidenci emeritního papeže, dal nečekaný paprsek slunce vyniknout harmonické scénérii kupole Svatého Petra a vatikánských zahrad. „To je můj ráj,“ komentoval to Benedikt XVI. během jedné z mých návštěv. Byl jsem uveden do sálu, který je zároveň soukromou knihovnou a bezděčně jsem si vzpomněl na titul knihy Jeana Leclercqa, *Láska k literám a touha po Bohu*, kterou Benedikt XVI. citoval ve známé promluvě v bernardinské koleji.

Po chvíli přišel papež a s úsměvem a stálou zdvořilostí mi říká: „Jsem u patnáctky.“ Nechápu a tak dodávám: „Přečetl jsem patnáct kapitol.“ Byl jsem opravdu zaskočen. Většinu textu své knihy jsem mu poslal před několika měsíci, ale nikdy bych nečekal, že se pustí do

četby v plném rozsahu. Dávám mu další kapitoly a říkám, že mi už chybí jen málo. S tím, co přečetl, projevil spokojenost, a tak dodávám: „Nebylo by vám proti mysli, kdybych vám položil pár otázek na způsob rozhovoru?“ Odpovídá jako vždy laskavě a prakticky: „Dejte mi otázky, potom mi pošlete zbytek a uvidíme.“ Těchto indikací jsem se samozřejmě držel. Po nějakém čase mi napsal, že souhlasí s publikací knihy. Nezbývá mi než znovu poděkovat za projevovou důvěru.

Svatosti, během své poslední návštěvy v Německu roku 2011, jste řekl: „Není možné odmítnout Boha“. A dále: „Kde je Bůh, tam je budoucnost.“ Netrápilo Vás, že jste musel odejít uprostřed roku víry?

Dokončení roku víry a napsání encykliky o víře, která měla zakončit cyklus zahájený encyklikou *Deus caritas est*, mi přirozeně leželo na srdci. Jak říká Dante, „láska, z níž slunce pohyb má i všechny hvězdy“, nás pohání a uvádí do přítomnosti Boha, který dává naději i budoucnost. V situaci krize je nejlepším postojem stanout před Bohem v touze znovu objevit víru, aby bylo možno pokračovat v životní pouti. Pán velice rád přijímá tuto naši touhu, dává nám světlo a vede naši životní pouť. Je to zkušenost svatých, sv. Jana od Kříže nebo sv. Terezie od Dítěte Ježíše. V roce 2013 se však nakupila spousta závazků, o kterých jsem měl za to, že už je nebudu moci splnit.

O jaké závazky šlo? Zejména šlo o již pevný datum konání Světového dne mládeže, které se mělo konat v létě roku 2013 v brazilském Rio de Janeiro. Byl jsem v této souvislosti přesvědčen o dvou věcech. Po zkušenostech s návštěvou Mexika a Kubu už jsem se necítil připraven vydat se na tak náročnou cestu. A dále, podle toho, co o dnech mládeže stanovil Jan Pavel II., byla tam fyzická přítomnost papeže nezbytná. Nedalo se přemýšlet o nějakém televizním spojení nebo o jiných formách, jež skýtají technologie. Také toto byla okolnost, pro kterou byla moje abdikace povinností. Byl jsem si pevně jist také tím, že rok víry proběhne zdárně i beze mne. Víra je totiž milost, velkodušný Boží dar věřícím. Byl jsem tedy pevně přesvědčen, že můj nástupce, jak se také stalo, dovede moji iniciativu s Boží pomocí ke zdárnému konci.

Při návštěvě baziliky Collemaggio v Aquile jste položil svoje pallium na oltář svatého Celestýna V. Můžete mi říci, jak jste došel k tomu, že musíte pro dobro církve odstoupit z petrovského úřadu?

Cesta do Mexika a na Kubu pro mne byla z mnoha hledisek krásná a dojemná. V Mexiku mne zasáhlo setkání s hlubokou vírou mnoha mladých, jejichž radostné nadšení pro Boha jsem zakusil. Stejně tak jsem byl zasažen velkými problémy mexické společnosti a úsilím církve najít na základě víry odpověď na chudobu a násilí. A není třeba výslovně zmiňovat, že mne na Kubě zasáhl způsob, jakým se Raul Castro rozhodl uvést svoji zemi na novou cestu, aniž by přerušil kontinuitu s minulostí. Také jsem tam byl velice osloven tím, jak se v tomto obtížném procesu moji bratři v biskupské službě snaží hledat orientaci na základě víry. Ve stejné době jsem však naplno zakusil meze svojí fyzické odolnosti. Uvědomil jsem si především, že nejsem s to zvládnout příští zaoceánské cesty kvůli problému s časovým posunem. Mluvil jsem přirozeně o těchto problémech také se svým lékařem, doktorem Patriziem Poliscou. Tak se stalo zřejmým, že už bych nebyl s to účastnit se světového setkání mládeže v Rio de Janeiro v létě roku 2013. Tam byl jasný problém časového posunu. Od té chvíle jsem musel v poměrně krátké době zvážit datum svojí abdikace.

Mnozí si po abdikaci mysleli, že dojde na středověké scénáře, bouchání dveřmi a senzační obvinění. Někteří proto byli zaskočení, ba skoro zklamáni Vaším rozhodnutím zůstat poblíž Svatého Petra a vstoupit do kláštera Mater Ecclesiae. Jak jste došel k tomuto rozhodnutí?

Klášter *Mater Ecclesiae* jsem navštívil již od jeho počátků mnohokrát. Chodil jsem tam často na nešpory a sloužit mši svatou pro řeholnice, které tam přebývaly. Naposledy jsem tam byl u příležitosti výročí založení řádu sester vizitantek (*Řád Navštívení Panny Marie* –

pozn.překl.). Jan Pavel II. kdysi rozhodl, aby dům, který dříve sloužil jako obydlí ředitele Vatikánského rozhlasu, byl místem kontemplativní modlitby jako zdroj živé vody ve Vatikánu. Když jsem se dozvěděl, že onoho jara mělo skončit tříleté období pobytu pro sestry vizitantky, nějak přirozeně se přede mnou otevřelo povědomí, že by to mohlo být místo, kam bych se uchýlil, abych svým způsobem pokračoval ve službě modlitby, pro kterou byl tento dům určen Janem Pavlem II.

Nevím, zda jste také viděl fotku, kterou pořídil korespondent BBC v den abdikace. Byla na ní kupole Svatého Petra zasažená bleskem [Benedikt kývá hlavou na znamení, že ji viděl]. U mnohých tento obraz vyvolal dojem pádu nebo přímo konce světa. Nyní mne napadá, že možná očekávali zármutek poraženého a dějinami odsunutého, ale já před sebou vidím muže pokojného a plného důvěry.

Plně souhlasím. Měl bych se býval starat - pokud bych v tom neměl jasno - být prostým a skromným dělníkem na Pánově vinici, jak jsem řekl na začátku svého pontifikátu. Byl jsem si však od začátku vědom svých omezení a přijal jsem je tak, jak jsem se o to ve svém životě vždycky snažil, tedy v duchu poslušnosti. Potom nastaly větší či menší těžkosti pontifikátu, ale přišly také mnohé milosti. Uvědomoval jsem si, že všechno, co mám dělat, nemohu dělat sám a byl jsem tak takřka donucen svěřit se do rukou Božích, důvěřovat Ježíši, s Nímž mne - jak jsem postupně pociťoval během psaní své knihy o Něm - pojilo staré a stále hlubší přátelství. Potom tu byla Matka Boží, Matka naděje, která byla pevnou oporou v těžkostech a jejíž blízkost jsem během recitace posvátného růžence a při návštěvách mariánských svatyní vnímal stále více. Dále svatí, moji druhové na životní cestě: svatý Augustin a svatý Bonaventura, moji duchovní učitelé, ale také svatý Benedikt, jehož motto „nic ať nemá přednost před Kristem“ mi bylo stále bližší, a svatý František, prostáček z Assisi, první, kdo vytušil, že svět je zrcadlem stvořitelské Boží lásky, z níž pocházíme a k níž putujeme.

Tedy pouze duchovní útěchy?

Ne. Na svojí cestě jsem nebyl provázen pouze shůry. Každý den jsem dostával četné dopisy nejenom od velkých této Země, ale také od obyčejných a nepatrných lidí, kteří mi chtěli sdělit, že jsou mi nablízku a že se za mne modlí. Také odtud v těžkých chvílích plynula důvěra a jistota, že církev je vedena Pánem a že jsem tudíž mohl do Jeho rukou složit mandát, který mi svěřil v den zvolení. Tato podpora ostatně pokračovala i po abdikaci, takže mohu být jenom vděčný Pánu i všem, kdo mi vyjádřili a dosud mi projevují svoje sympatie.

Ve svém pozdravu na rozloučenou s kardinály 28. února 2013 jste svému nástupci přislíbil svoji poslušnost. Mezitím jsem získal dojem, že k papeži Františkovi chováte také lidskou blízkost a srdečnost. Jaký máte vztah ke svému nástupci?

Poslušnost k mému nástupci byla vždycky mimo diskusi. Pak je tu ovšem pocit hlubokého společenství a přátelství. Ve chvíli jeho zvolení jsem jako mnozí prožil spontánní vděčnost k Prozřetelnosti. Po dvou papežích pocházejících ze střední Evropy Pán takřkajíc obrátil pohled na všeobecnou církev a vyzval nás k širšímu, katoličtějšímu společenství. Osobně jsem od první chvíle hluboce zasažen mimořádnou lidskou disponibilitou papeže Františka ve vztahu ke mně. Hned po svém zvolení se snažil se mnou telefonicky spojit. Když se mu to nepodařilo, zavolal mi hned po setkání se všeobecnou církví z balkónu Svatého Petra a mluvil se mnou velice srdečně. Podivuhodně mne tak obdaroval jakýmsi otcovsko-bratrským vztahem. Často mi zezdola posílá malou pozornost, vlastnoručně psaný dopis. Nežli se vydá na dlouhé cesty, nikdy mne papež neopomine navštívit. Lidská laskavost, kterou mne zahrnuje, je pro mne zvláštní milostí této poslední fáze mého života, za niž mohu být jenom vděčný. To co říká o disponibilitě vůči druhým lidem nejsou pouhá slova. Uskutečňuje je ve vztahu ke mně. Ať mu Pán dává denně pocítit svoji laskavost. To mu u Pána vyprošuji.